

Loth, Edward

Doroczne Zebranie Uroczyste : dnia 25 listopada 1933 r. : Sprawozdanie z czynności Tow. Nauk. Warsz. za czas od 1 lipca 1932 r. do 30 czerwca 1933 r., przez Sekretarza Generalnego T-wa, Edwarda Lotha

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 26, 81-88

1933

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

do tej ostateczności nie dopuszczają, rozumiejąc, jakie znaczenie ma dla kraju i jak potrzebną i pożyteczną jest instytucja naukowo-badawcza w Stolicy.

Są jednak i pewne pocieszające objawy w życiu naszego Towarzystwa w roku ubiegłym. Należy do nich — mimo trudnych warunków — wytężona praca naukowa tych naszych zakładów, które jeszcze nie zostały ze względów oszczędnościowych zlikwidowane, należy tu pomyślny rozwój naszych stosunków z instytucjami naukowymi zagranicznymi, oraz liczne dowody uznania dla naszego Towarzystwa ze strony uczonych obcych, o czym szczegółowiej będzie mówił Pan Sekretarz Generalny.

To też nie tracimy nadziei, i z wiarą, że Towarzystwo Naukowe Warszawskie przetrwa ciężkie czasy, i że nadejdą lepsze, rozpoczynamy 27-my rok naszej działalności.

2.

**Sprawozdanie z czynności Tow. Nauk. Warsz.
za czas od 1 lipca 1932 r. do 30 czerwca 1933 r.,
przez Sekretarza Generalnego T-wa, Edwarda Lotha.**

Eminencjo!

Dostojne Zgromadzenie!

Uroczystość 25-ciolecia istnienia Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, którą tu obchodziliśmy przed rokiem, dała mi sposobność przedstawienia ogromu pracy dokonanej przez Towarzystwo w tym czasie i zobrazowania trudności, jakie towarzyszyły naszemu wkroczeniu w nowe ćwierćwiecze.

Dawałem też wyraz trosce, że obniżająca się z roku na rok suma zapomóg i funduszków napawać nas musi obawą, iż nietylko nie potrafimy rozwinąć szerszej działalności, lecz nawet nie zdołamy utrzymać wszystkich warsztatów pracy naszego Towarzystwa.

Istotnie, obniżenie dochodów ze źródeł napływających z poza T. N. W. z sumy 375.000 zł. w roku 1931 na 78.000 zł.

w roku 1932 usprawiedliwiało te obawy. I cóż mam mówić dzisiaj — po roku, kiedy subwencje zwykle spadły tak dalece, że wyniosły w bieżącym roku budżetowym zaledwie 9.500 złotych. Istnieje wprawdzie nadzieja, że zasilki ze strony Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, z Funduszu Kultury Narodowej w drugim półroczu budżetowym zaczną napływać żywiej, jednakowoż wyrównanie preliminowanych sum już nie nastąpi. Nad naszymi poczynaniami więc zaciążyło, niestety, ciężkie zrządzenie losu. Siedzibie naszej — Pałacowi Staszica — daleko jeszcze do wykończenia, o czym świadczą surowe mury i niedociągnięcia budowy. Tymczasem Towarzystwo nietylko nie może myśleć o kontynuowaniu tych prac, ale nie jest w możności regulować dawnych, a nieuiszczonych zobowiązań. Wszystkie więc prace, na które trzeba było łożyć większe środki, zostały zahamowane. Temniemniej z prawdziwą radością i poniekąd z dumą stwierdzić muszę, że wewnętrzne życie i pozytywna praca T. N. W. dotychczas nietylko nie zamarły, lecz zdołały jeszcze w tym roku, mimo trudności, utrzymać się niemal na dotychczasowym poziomie.

Tak więc przedewszystkiem szeregi członków Towarzystwa pomnożyły się przez nowe wybory, dzięki którym powołani zostali:

Do Wydziału I-go (językoznawstwa i historii literatury): na członków zwyczajnych miejscowych—pp.: Aureli Drogoszewski, Andrzej Tretiak i Kazimierz Wóycicki, na członków zwyczajnych zamiejscowych — pp.: Waclaw Borowy i Manfred Kridl.

Do Wydziału III-go (nauk matematyczno-fizycznych) na członków zwyczajnych zamiejscowych — pp.: Luitzen Egbertus Jan Brouwer, Karol Menger, Paweł Niggli i Georges Tzitzéica, na członków korespondentów — pp.: Roman Kozłowski, Antoni Łomnicki i Antoni Zygmund.

Do Wydziału IV-go (nauk biologicznych) na członków zwyczajnych miejscowych — pp.: Stanisław Przyłęcki i Kazimierz Stołyhwo, na członków zwyczajnych zamiejscowych — pp.: Henryk Hoyer, Kazimierz Kostanecki, Joaquim Alberto Pires de Lima i Michał Siedlecki, na członków korespondentów — pp.: Jerzy Stanisław Aleksandrowicz, Mieczysław Bo-

gucki, Jan Dembowski, Laura Kaufmanówna, Alfred Lityński, Franciszek Ksawery Skupiński, Teodor Vieweger i Ludwik Zembrzusi.

Do Sekcji nauk lekarskich przy Wydziale IV-ym na członków zwyczajnych miejscowych — pp.: Robert Bernhardt, Leon Karwacki i Kazimierz Orzechowski, na członków zwyczajnych zamiejscowych — pp.: I. I. Cantacuzino, Kazimierz Karaffa-Korbutt, Th. Madsen, Józef Okinczyc, L. Puusepp, Maksymiljan Rose i Rudolf Weigel, na członków korespondentów — pp.: Franciszek Groer, Bronisław Sabat i Mściwój Semerau-Siemianowski.

Do Wydziału V-go (nauk technicznych) na członków zwyczajnych miejscowych — pp.: Michał Broszko, Marjan Lalewicz i Adolf Szyszko-Bohusz.

Wydawnictwa były prowadzone w znacznym stopniu na kredyt i tylko dlatego zdołano osiągnąć pokaźną ich liczbę, a mianowicie: Archiwum Nauk Antropologicznych t. III z. 5; Archiwum Nauk Biologicznych t. IV — Tentamen Florae Lithuaniae; Archiwum Mineralogiczne t. IX; Prace T. N. W. Wydział I Nr. 13; Prace T. N. W. Wydział II Nr. 22; Prace T. N. W. Wydział III Nr. 34, Rozprawy Historyczne T. N. W. t. XI i XII; Światowit t. XIV i XV; Sprawozdania z posiedzeń T. N. W. Wydział I r. 1932 z. 1 — 6 i 7 — 9; Wydział II r. 1932 z. 1 — 6 i 7 — 9, r. 1933 z. 1 — 2; Wydział III r. 1931 z. 7 — 9, r. 1932 z. 1 — 6 i 7 — 9; Wydział IV r. 1932 z. 1 — 6; Rocznik T. N. W. za r. 1932, zawierający opis przebiegu uroczystości 25-ciolecia Towarzystwa; katalog wszystkich wydawnictw Towarzystwa za lata 1907 — 1932. Razem wydawnictwa obejmują pokaźną liczbę 222 arkuszy druku, z czego połowa, niestety, nie jest jeszcze zapłacona.

Wydziały T. N. W. odbyły razem 40 posiedzeń, na których przedstawiono ogółem 94 prace.

Wydział I (językoznawstwa i historii literatury) odbył 9 posiedzeń i rozpatrzył 11 rozpraw. Przy tym Wydziale istniał Gabinet Filologiczny, który kontynuował prowadzone od szeregu lat prace nad: „Biblioteką pisarzy polskich drugiej połowy XVIII w. i pierwszego ćwierćwiecza XIX w.“. Tomy, obejmują

jące „Pisma estetyczno-krytyczne Kazimierza Brodzińskiego“ są już na ukończeniu i ukażą się w roku 1934.

Wydział II (nauk historycznych, społecznych i filozoficznych) odbył 11 posiedzeń, na których omawiano 17 rozpraw. Przy tym Wydziale istniały: Gabinet Nauk Historycznych, Komisja Biblijograficzna, Komisja Historyczna, Komisja Atlasu Historycznego Polski, Sekcja Orientalistyczna, Instytut Nauk Antropologicznych i Muzeum Archeologiczne.

Z nich Gabinet Nauk Historycznych rozwinął w roku sprawozdawczym bardzo ożywioną działalność. Od roku 1917 prowadzi on mianowicie prace nad biblijografią historii polskiej nowożytnej, będąca kontynuacją biblijografji historii polskiej Finkla, obejmującą lata 1815—1914. Zależnie od środków monumentalna ta praca posuwała się różnie lub wolniej naprzód. W roku bieżącym dzięki płatnej współpracy sześciu osób z funduszów, udzielonych przez Fundację Rockefellera, dokonano pracy ogromnej, między innymi opracowano niedostępne do niedawna wszystkie czasopisma emigracyjne Biblioteki Rapperswilskiej, opracowano dalej 40 czasopism i 236 pudeł katalogu alfabetycznego Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego i dokonano szeregu dalszych prac, których tu wyliczyć nie mam możliwości.

Instytut Nauk Antropologicznych, znalazłszy się w nowym lokalu w Pałacu Staszica, został uporządkowany i pomimo braku środków nie ustawał w pracy. Z większych prac, ciągnących się od lat, należy wspomnieć dobiegające do końca monumentalne wydawnictwo „Przysłów Białoruskich“ M. Federowskiego.

Muzeum Archeologiczne im. Erazma Majewskiego otworzyło swe podwoje w nowej siedzibie, w Pałacu Staszica, akurat przed rokiem, kiedy to Pan Prezydent Rzeczypospolitej dokonał aktu jego otwarcia. Od tej chwili przez Muzeum przewinęło się 1.400 osób zwiedzających, w czym szereg uczonych krajowych i zagranicznych, tak, że Muzeum zaczęło godnie spełniać swą rolę kulturalno-oświatową.

W związku z VII-yym Międzynarodowym Kongresem Nauk Historycznych, który się odbywał w Warszawie we wrześniu r. b., Muzeum wydało 2 roczniki Światowita, zawierające

prace w 4 językach. Brak funduszków stoi na przeszkodzie rozwinięciu żywszej i bardziej owocnej działalności.

Wspomnieć wreszcie należy, że Sekcja Orientalistyczna wznowiła swą zawieszoną od roku 1927 działalność.

Wydział III-ci (nauk matematyczno-fizycznych) odbył w okresie sprawozdawczym 9 posiedzeń, na których przedstawiono 31 prac naukowych. Przy tym Wydziale istniały: Gabinet Matematyczny, Pracownia Mineralogiczna, Pracownia Radiologiczna i Gabinet Aktynometryczny. Rozwijały one swą działalność w skromnych ramach, zakreślonych bardzo ograniczonymi funduszami. Na uwagę zasługuje powstanie na gruzach dawnej Pracowni Meteorologicznej Gabinetu Aktynometrycznego, ufundowanego i utrzymywanego sumptem p. Wł. Górczyńskiego, Kierownika tego Gabinetu.

Wydział IV-ty (nauk biologicznych) odbył 6 posiedzeń, na których rozpatrzono 22 prace.

Przy tym Wydziale istniał Instytut Biologii Doświadczalnej im. Marcelego Nenckiego i Pracownia Neurobiologiczna, Pierwszy z nich, t. j. Instytut im. Nenckiego, zaczyna dotkliwie odczuwać zmniejszenie się sumy zasiłków, wskutek czego powstają rosnące wciąż luki w sprzęcie laboratoryjnym i księgozbiorze, co w konsekwencji pociągnie za sobą niebawem utrudnienie w jego działalności.

Dodatnim faktem było rozszerzenie Stacji Morskiej na Helu, nad którą Instytut im. Nenckiego objął pieczę, i uprzywilejowanie tej jedynej placówki biologii morskiej w Polsce dla szerszego ogółu pracowników.

Pracownia Neurobiologiczna, osierocona przez zgon jej długoletniego kierownika D-ra Edwarda Flataua, nie zyskała jeszcze nowego kierownika. Całkowity brak funduszków na prowadzenie tej Pracowni spowodował, że tylko dzięki ofiarności jej tymczasowego kierownika, D-ra Teofila Simchowicza, mogła ona jako tako wegetować w ubiegłym roku.

Wydział V-ty (nauk technicznych) zbierał się razem z Akademią Nauk Technicznych 5 razy i rozpatrzył 13 referatów.

Księgozbiór Biblioteki Centralnej, pomimo poprawionych od roku warunków lokalowych, ze względów finansowych nie

mógł należycie spełniać swych zadań. Wydrukowano jednak pełny katalog wydawnictw T. N. W. za okres pierwszych 25 lat istnienia Towarzystwa.

Biblioteka T. N. W. prowadziła wymianę wydawnictw z 740 instytucjami, w czym 585 zagranicznych.

Z ważniejszych posunięć finansowych z życia Towarzystwa należy wreszcie wspomnieć, że T. N. W. nabyło już całkowicie prawa własności dóbr Leszczyny w pow. Siedleckim, co umożliwi ich racjonalne zagospodarowanie.

Wreszcie pragnę wspomnieć, że w roku ubiegłym spotykaliśmy się z licznymi dowodami uznania dla działalności Towarzystwa, dowodem czego był szereg pism i darów dla przyozdobienia Pałacu Staszica. Nasz były Prezes p. Kazimierz Żorawski, pragnąc wyrazić wdzięczność Towarzystwu za wybite medały z jego podobizną, ofiarował nam swój portret pędzla artysty malarza Niesiołowskiego i medaljon brązowy rzeźbiony przez artystę rzeźbiarza Makowskiego.

Dalej — Jego Eminencja Ks. Kardynał Kakowski ofiarował w dniu rocznicy 25-ciolecia Towarzystwa portret Ks. Biskupa Albertrandi'ego, pierwszego Prezesa Towarzystwa Przyjaciół Nauk; następnie otrzymaliśmy od Hrabiego Branickiego z biblioteki Wilanowskiej jako depozyt 7 portretów członków Towarzystwa Przyjaciół Nauk, a mianowicie: Stanisława Staszica, Juljana Ursyna Niemcewicza, Onufrego Kopczyńskiego, Jana Pawła Woronicza, Samuela Bogumiła Lindego, Ignacego Krasickiego i Adama Stanisława Naruszewicza.

Rodzina zmarłego członka T. N. W. ś. p. Adolfa Suligowskiego przekazała Towarzystwu zasobną bibliotekę i portret Staszica; wreszcie otrzymaliśmy szereg darów: od Pana Ministra Franciszka Pułaskiego, od Doktorowej Goździckiej, od rodziny Eigerów, od D-ra Karniewskiego, od D-ra Wrześniowskiego, od p. Ramischa i wielu innych osób.

Wszystkim ofiarodawcom, jak również i osobom, które w ten sposób wyraziły nam swe uznanie, składamy w tem miejscu serdeczne podziękowanie.

Jak dalece cenią nas w pewnych kołach zagranicą, świadczy chociażby drobny fakt następujący: nasz członek zagraniczny Piotr Sergescu, profesor matematyki na uniwersytecie

rumuńskim w Cluj, wydając w roku bieżącym książkę: „Les sciences mathématiques: tableau du XX siècle“, pomimo, że jest członkiem kilku Akademij, w nagłówku swej pracy użył jedynie poza profesorskim — tytułu „Correspondant de Societas Scientiarum Varsoviensis“. Poza tem szereg uczonych zagranicznych nadesłało swe prace do druku w sprawozdaniach T. N. W.

Na zakończenie pragnę wspomnieć pamięć tych ósmiu naszych członków, którzy w roku sprawozdawczym odeszli od nas na zawsze.

Dnia 28 listopada 1932 r. zmarł Maurycy Mann, znany romanista, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, długoletni nasz członek, który pracami swemi wydatnie zasiliał wydawnictwa T. N. W.

Dnia 10 grudnia 1932 r. zmarł Adam Antoni Kryński. Wprawdzie imiona te i poważane nazwisko mówią same za siebie, mimo to pragnę nadmienić, że Zmarły był naszym członkiem założycielem, dalej — członkiem Polskiej Akademji Umiejętności, b. profesorem Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie i profesorem honorowym Uniwersytetu w Warszawie. Nieocenione są zasługi Adama Antoniego Kryńskiego dla filologii polskiej. Zanim jednak jego pisma i prace opromieniły go sławą nauki, przez długie lata pracował jako pedagog na terenie Warszawy, nie zawsze nawet jako polonista (między innymi był moim nauczycielem francuskiego w gimnazjum) i w sercach młodzieży — dziś już starszego pokolenia — zbudował sobie żywy pomnik wdzięczności i uznania.

Dnia 11 stycznia 1933 r. zmarł we Lwowie Oswald Balzer, członek honorowy naszego Towarzystwa, członek Polskiej Akademji Umiejętności, Akademji w Pradze, Akademji Nauk w Petersburgu i wielu innych towarzystw naukowych.

Dnia 11 marca 1933 r. zmarł w Krakowie Stanisław Tomkiewicz, członek T. N. W. i P. A. U., znany i ceniony konserwator zabytków Krakowa i Małopolski zachodniej.

Dnia 18 kwietnia 1933 r. odszedł na zawsze Józef Jerzy Boguski, członek założyciel T. N. W., wybitny chemik, profesor honorowy Politechniki Warszawskiej, jeden z organizatorów przemysłu M. S. Wojsk.

Dnia 22 kwietnia 1933 r. zgasł Alfons Parczewski, znany prawnik, profesor Uniwersytetu Warszawskiego i ostatnio Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, b. poseł ziemi kaliskiej do I, II i III^{iej} Dumy w Petersburgu, gdzie był obrońcą sprawy chełmskiej, dalej — długoletni krzewiciel ducha narodowego na Śląsku i wśród Serbów łuzycyckich.

Dnia 6 maja b. r. zmarł Bronisław Gubrynowicz, długoletni członek Zarządu i Przewodniczący Wydziału I-go T.N.W., członek P. A. U., Towarzystwa Naukowego we Lwowie, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, znany i ceniony historyk literatury polskiej, człowiek nam bliski, a którego brak odczuwać będziemy długo.

Wreszcie dnia 28 lipca b. r. zmarł w Nicei Maksymilian Baruch, historjograf Pabjanic, Łodzi i Warszawy (między innymi rodu Baryczków), znany obrońca prawni i sędzia Sądu Okręgowego.

Cześć ich pamięci.

Tegoroczne sprawozdanie moje jest stosunkowo skromne. Brak w niem entuzjazmu i rozmachu. Nie odczuwa się nuty twórczego czynu i doraźnej pracy organizacyjnej, które były tak charakterystyczne dla lat ubiegłych w związku z przeprowadzką Towarzystwa do Pałacu Staszica.

Wyczuwa się w niem troskę o dalsze losy Towarzystwa w związku z coraz mocniej ciężącym na nas kryzysem.

A jednak mówi ono o wielkiej pracy, dokonanej na naszych placówkach, w zaciszu pracowni i gabinetów. Mówi o tym głębokim nurcie, który mimo przeszkód potrafił złobić sobie koryto w dążeniu do jaśniejszej przyszłości.

Oby nowy rok, który rozpoczniemy w dniu jutrzejszym, był dla naszych poczynań łaskawszy i owocniejszy.
